

Likumā par finanšu ķīlu skaidri jādefinē banku loma

ZAB Ellex Klaviņš zvērināts advokāts

Konkurējot ar kaimiņvalstīm par investoru piesaisti, Latvija tradicionāli akcentē dažas prioritātes, piemēram, korupcijas apkarošanu, likumu piemērošanas viendabīgumu, birokrātijas samazināšanu, nodokļu sloga mazināšanu un citas. Šie ir apjomīgi, plaši jautājumi, kas prasa sabiedrības iesaisti, reformas, dažkārt arī prāvu finansējumu, taču dažkārt konkurētspēju var celt arī ar salīdzinoši nelielu, bet investoriem aktuālu jautājumu atrisināšanu.

Viens no būtiskiem faktoriem investoru izvēlei starp ieguldījumiem kādā no valstīm ir risku samazināšanas iespējas. Tostarp tādu risku, kas var iestāties ieguldījuma apdraudējuma gadījumos, piemēram, ja biznesa projekts neīstenojas, kā iecerēts, ja investīciju saņēmējs nespēj izpildīt solīto. Lai mazinātu šādus riskus, ieguldītājs izmanto dažādas ķīlas, kas kalpo kā drošības garantants naudas atgūšanai. Apķīlāta tiek kustamā manta, nekustamie īpašumi, kā arī naudas līdzekļi konkrētā uzņēmuma kontos. Latvijas gadījumā šeit veidojas specifiska situācija – investors, kas ir ne-banka, un investīciju saņēmējs nevar vienoties par naudas apķīlāšanu, jo Finanšu nodrošinājuma likumā nav skaidri definēta banku (vai citu Finanšu nodrošinājuma likuma subjektu) kā trešo personu loma šādos gadījumos.

Vēsturiski – līdz 2005. gadam, kad stājās spēkā Finanšu nodrošinājuma likums, – naudu (izņemot banknotes un monētas), tajā skaitā noguldījumus banku kontos, varēja iekļāt kā komercķīlu. Pirms 12 gadiem šī situācija mainījās, jo, pieņemot jauno likumu, kas regulē finanšu ķīlas došanu un ņemšanu, Latvijā naudu vairs nevar iekļāt citādi, kā tikai, nosledzot finanšu ķīlas līgumu. Savukārt finanšu ķīlas līgumus pamatā slēdz starp bankas klientu un banku. Finanšu nodrošinājuma likums ir radījis tādu viegli un ērti noslēdzamu ķīlas veidu kā finanšu ķīlu, kuru nav nepieciešams reģistrēt kādos publiskos reģistros, ne maksāt par to valsts nodevas vai veikt citādus obligātus izdevumus. Taču vienlaikus tas radījis arī trūkumu jeb noteiktību – jauna regulējuma «pēlējākā» jeb neskaidrajā zonā ir palikuši tādi darījumi, ko grib slēgt divas juridiskas personas – ne-bankas, piesaistot banku kā trešo personu jeb pilnvarnieku. Šādu darījumu skaits, visdrīzāk, nebūtu skaitāms simtos vai tūkstošos, taču to slēgšanas iespējamība sekmētu investīciju klimata uzlabošanu Latvijā.

Lai noteiktu skaidru iespēju slēgt finanšu ķīlas līgumus starp divām ne-bankām, kur bankām būtu pilnvarnieka loma, varētu pietikt ar nelielu «kosmētisku» Finanšu nodrošinājuma likuma grozījumu.

Mūsu Eiropas partneru aptauja liecina, ka vairākās Eiropas valstīs (piemēram, Luksemburgā, Beļģijā, Nīderlandē) regulējums skaidri pieļauj banku kā trešās personas (pilnvarnieka, glabātāja) lomu, ja finanšu ķīlas līgumu slēdz divi darījuma partneri – ne-bankas. Dažās valstīs pastāv cita veida naudas iekļāšanas iespējas – ķīlas būtu pielīdzināmas komercķīlām mūsu Komerčķīlas likuma izpratnē. Dažās valstīs, piemēram, Lietuvā likumdevējs ir paredzējis abas minētās ķīlāšanas iespējas.

Bankas Latvijā ir atturīgas kļūt par trešo personu, slēdzot līgumus par finanšu ķīlu, jo likumā banku kā pilnvarnieku loma ir gan pieminēta, taču nav skaidri pateikts, vai finanšu ķīlas līgums, kad banka ir tikai pilnvarnieks, bet citas līguma puses ir ne-bankas, ir spēkā esošs. Bankas negrib uzņemties risku, jo ķīlas apstrīdēšanas gadījumā var palikt zaudētājos.

Lai noteiktu skaidru iespēju slēgt finanšu ķīlas līgumus starp divām ne-bankām, kur bankām būtu pilnvarnieka loma, varētu pietikt ar nelielu «kosmētisku» Finanšu nodrošinājuma likuma grozījumu. Šībrīža likuma redakcija, no vienas puses, atsaucas uz nodrošinājuma ņēmēja pilnvarnieku, tādējādi paredzot trīspusēju līgumu iespējamību. No otras puses, likuma 3. panta otrā daļa ir interpretējama tā, ka paredz divus līdzējus, no kuriem vienam obligāti jābūt bankai (vai citam Finanšu nodrošinājuma likuma subjektam). Ja likumdevējs izvēlētos grozīt minēto likuma pantu uz redakciju, kas skaidri nosaka, ka viens no līdzējiem – bankas (vai cits Finanšu nodrošinājuma likuma subjekts) – varētu būt pilnvarnieka statusā, tas atrisinātu neskaidro likuma piemērojamības jautājumus, kad divas ne-bankas savstarpēji iekļā naudas līdzekļus ar bankas kā pilnvarnieka iesaisti.

Minētajā likumā, skaidri definējot banku lomu, tiktu saņemti divi mērķi: pirmkārt, investoriem šis kļūtu par vēl vienu plusiņu, izvēloties Latviju kā savu investīciju galamērķi; otrkārt, bankas par šo pakalpojumu varētu saņemt komisiju – Latvijas gadījumā bankām tas būtu jauns biznesa virziens. Ņemot vērā, ka vairāki mūsu klienti ir interesējušies par naudas iekļāšanas iespējām starp juridiskām personām, veicot atbilstošu likuma precizēšanu, būtu veikti papildu uzlabojumi investoru piesaistei, kā arī tas atturētu investorus domāt par citiem veidiem risku mazināšanai vai liktu izraudzīties saviem ieguldījumiem citus galamērķus.